

ARNOLD HAUSER, “SANATIN TOPLUMSAL TARİHİ” VE ESERİN TÜRKÇEYE ÇEVİRİSİ

ARNOLD HAUSER, THE “SOCIAL HISTORY OF ART”, AND THE TRANSLATION OF THE WORK INTO TURKISH

Duygu ŞAHİN*

Öz

Sanatın Toplumsal Tarihi, asıl adıyla *Sanatın ve Edebiyatın Toplumsal Tarihi* (*Sozialgeschichte der Kunst und Literatur*) 1951’de, Arnold Hauser (1892-1978) elli dokuz yaşındayken basıldı. Hauser’in bu ilk çalışması sonradan on yedi dile çevrildiği ve günümüzde de literatürdeki önemini koruduğu halde yazarı hakkında hâlâ pek az şey bilinmekte; çünkü Hauser 1910’da kısa bir süreliğine katıldığı Sonntagskreis dışında entelektüel topluluklara karşı mesafeliydi, hiçbir üniversitede kalıcı bir kadro edinemedi, gündelik siyasetle ilgilenmedi, hatta Yahudi olmasının gerektirdiği zorunlu sürgünün sözünü etmedi ve çalışmaları dışında gündeme gelmek istemedi. Bu nedenle *Sanatın Toplumsal Tarihi*’nin Kırmızı Yayınevi’nden yeni çevirisiyle çıktığı bu süreçte, farklı dönemlerde farklı nedenlerden ötürü çok eleştiri almış yazarın yaşamına ve eserlerine yeniden bakmak faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: sanat tarihi, Arnold Hauser, Sanatın Toplumsal Tarihi, çeviri

Abstract

The Social History of Art, originally called *The Social History of Art and Literature* (*Sozialgeschichte der Kunst und Literatur*), was published in 1951, when Arnold Hauser (1892-1978) was fifty-nine. Although this first work of Hauser was later translated into seventeen languages and still maintains its importance in the literature, little is still known about its author; because Hauser stayed aloof from the intellectual community, except for *Sonntagskreis*, where he joined for a short time in 1910, he could not find a permanent position at any university, he was not interested in daily politics, he did not even mention the forced exile that his being Jewish required, and he just wanted to be known with his oeuvre. For this reason, it will be useful to consider again the life and works of the author, who received a lot of criticism for different reasons in different periods, in this process that *The Social History of Art* is published with its new translation from Kırmızı Publishing House.

Keywords: art, art history, social history of art, Arnold Hauser, translation

* Öğr. Gör. Dr., Yalova Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3294-4124> ♦ E-mail: duygusahin.sanattarihi@gmail.com

Sayın Editör,

Arnold Hauser'in ünlü eseri *Sanatın Toplumsal Tarihi*'nin Türkçeye yeni çevirisinin Kırmızı Yayınevi'nden çıktığı bu süreçte, Hauser, söz konusu eser, eserin yazılma süreci, daha önce Türkçeye yapılmış eski çevirisi ile yeni çevirinin farkları hususlarına değinmek, bazı sorulara açıklık getirmek amacıyla, eserin çevirmeni olarak bu yazıyı kaleme almış bulunuyorum. Farklı dönemlerde farklı nedenlerden ötürü çok eleştiri almış yazarın yaşamına ve eserlerine yeniden göz atmanın, eserin Türkçeye neden bir kez daha çevrildiğine açıklık getirmenin önemli olduğu kanısındayım.

Yaban Diyarlarda Bir Yabancı: Sürgündeki Entelektüel Arnold Hauser

Arnold Hauser, 8 Mayıs 1892'de, o dönem Avusturya-Macaristan sınırları içindeki Timişoara'da (Temesvár) doğdu. Budapeşte Üniversitesi'nde sanat tarihi ve edebiyat okudu. 1915-1919 yılları arasına denk gelen entelektüel yaşantısının bu ilk döneminde György Lukács'ın (1885-1971) yazılarını okuduktan sonra Marksizmi kucakladı. 1910'da, sonradan hayatında önemli bir yere sahip olacak Karl Mannheim'la (1893-1947) tanıştı ve onun aracılığıyla, fikirlerin toplumsal ve tarihsel bağlamı arasındaki ilişkiyi inceleyen, sanatın toplumsal tarihi ve bilgi sosyolojisi kavramlarının doğuşuna önyak olan entelektüel gruba, *Sonntagskreis*'a (Sunday Circle / Pazar çevresi) katıldı. *Sonntagskreis*, Béla Balázs (1884-1949) ve Frederick Antal (1887-1954) dahil Marksist entelektüellerden oluşan, kiminin düzenli, kiminin aralıklarla katıldığı 1915'te kurulmuş bir gruptu. Hauser, kısa ömürlü Macaristan Sovyet Cumhuriyeti zamanında (Mart-Ağustos 1919) Lukács'ın desteğiyle sanat eğitimini destekleyen bir kurumda akademik bir mevkiye de kavuşsa da, Macar devrimi başarısız olunca grubun diğer üyeleriyle birlikte kaçmak zorunda kaldı.¹ *Sanatın Toplumsal Tarihi* bu pazar toplantılarından doğacaktı.

Hauser, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki iki yılını geçirdiği İtalya'da Rönesans-Barok sanat ve mimarisini ilk elden inceleme fırsatı buldu. *Sanatın Toplumsal Tarihi*'nin Danca çevirisi için Hauser'le görüşme yapan Mihail Larsen de, küçük burjuva bir aileden gelen, düzenli gelirden yoksun, işsiz bir entelektüel olarak Hauser'in bu yıllarda nasıl hayatta kalabildiğine hayret eder.²

Hauser 1921'de Berlin'e gitti ve Weimar Cumhuriyeti'nde Berlin'in siyasi kargaşasından uzak durarak Klasik hümanizm doğrultusunda genel tarih, sosyoloji ve sanat tarihi çalıştı. Siyasetten kopuk yaşantısını 1924'te göç ettiği Viyana'da da sürdürdü. Hauser'in burada bir film şirketine girdiği bilinmekle birlikte neden Viyana'ya geldiği ya da satış ve reklam departmanında çalıştığı şirkette tam olarak ne iş yaptığı bilinmiyor.³

1 Grup sonradan Avusturya'da toplantılarına devam etse de kimileri Lukács Komünist Parti'ye katıldıktan sonra *Sonntagskreis*'tan ayrıldı, kimileri ise hain ilan edilerek gruptan atıldı. Larsen, 2005, 6.

2 Larsen, 2005, 6.

3 Larsen, 2005, 6.

İki dünya savaşı arasındaki dönemde Orta Avrupa’dan kaçan pek çok entelektüel Batı Avrupa kültürüne uyum sağlama zorunluluğuyla birlikte, gittikleri ülkelerde düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmıştır. Hauser de 1938’den sonra yerleştiği Londra’da yine bir film şirketinde işe başlayarak ofiste ulak olarak çalıştı. Belki bu deneyimlerinden sonra sinema estetiği ve sosyolojisi üzerine bir kitap yazmaya başladı. Bu esnada Londra’da karşılaştığı, Routledge & Kegan’da editör olan Mannheim, onu başka bir alana yönlendirerek sanat sosyolojisi üzerine bir antoloji derlemesini istedi. Hauser araştırmasına başladığında konuyla ilgili pek az materyal bulunca, onun yerine kendisi bir kitap yazmaya karar verdi ve *Sanatın Toplumsal Tarihi* bu ihtiyaçtan doğdu.⁴ Hauser, *Sanatın Toplumsal Tarihi* üzerine on sene çalıştı (1940-1950) ve geriye dönüp baktığında tartışmalı kitabının çok da başarılı bir mücadele olmadığını söyledi.⁵

Hauser’in ufak bir Avrupalı göçmen entelektüel çevreden daha geniş kitlelerce tanınmasını sağlayan *Sanatın Toplumsal Tarihi*’nden sonraki yıllar yazarın teorilerinin olgunlaşma dönemi olarak kabul edilebilir. Hauser, “öğrencilerin çoğunlukla boş çanta ve boş kafalarla geldikleri tipik bir taşra üniversitesi”⁶ olarak tarif ettiği Leeds Üniversitesi’nde ders vermeye başladı. Bu sırada *Sanatın Toplumsal Tarihi*’nde ihmal ettiği metodolojisini açıklayan *Sanat Tarihi Felsefesi*’ni (*Philosophie der Kunstgeschichte/The Philosophy of Art History*) kaleme aldı. Bundan sonra da çeşitli üniversitelerde geçici görevler üstlendi. 1957-1959 yılları arasında ABD, Massachusetts’teki Brandeis Üniversitesi’nde misafir öğretim görevlisi olarak çalışırken üslupların tarihsel karakteri, neden ve nasıl dönüşüm geçirdiklerini ele alan *Maniyerizm: Rönesans’ın Buhramı ve Modern Sanatın Kökeni*’ni (*Der Manierismus. Die Krise der Renaissance und der Ursprung der modernen Kunst/Mannerism: The Crisis of the Renaissance and the Origin of Modern Art*) yazmaya başladı, ancak bu kitabı 1964’te tekrar Londra’ya taşındıktan sonra tamamlayabilecekti.

Son büyük eseri *Sanat Sosyolojisi (Soziologie der Kunst/The Sociology of Art)* Hauser’in ABD’de, bu sefer Ohio Eyalet Üniversitesi’nde çalıştığı dönemde ortaya çıktı. Hauser bu kitap üzerindeki çalışmasını da Londra’da bitirdi. Sanat ve toplum arasındaki ilişkiyi, sanatla ilgili çalışmalarda diyalektikle ilgili problemleri, kitle iletişim sosyolojisini ve sanatın geleceğini ele aldığı kitabı 1974’te basıldı.

Hauser’in göçmen hayatı 1977’de Macaristan’a dönmesiyle sona erdi ve 1978’de, Budapeşte’de hayata gözlerini yumdu.

Sanatın Toplumsal Tarihi

Hauser’in eseri üzerine kalem oynatan akademisyenlerin vurguladıkları üzere, *Sanatın Toplumsal Tarihi* Gombrich’in meşhur kitabı *Sanatın Öyküsü* ile aynı anda kitapçılarda kendine yer buldu ve belki de bu, Hauser açısından bir talihsizliğe dönüştü. Her iki kitap da İngiltere’de savaş sonrası dönemin başlarında basıldı, iki kitabın da entelektüel kökleri Orta Avrupa’ydı, her ikisi de konusunu Tarih Öncesi’nden modern

4 Jerry, 2017, 487.

5 Larsen, 2005, 7.

6 Larsen, 2005, 7.

çağa kadar ele almıştı; fakat ortak özellikleri bunlarla sınırlıydı. Gombrich'in genel okuru hedefleyen anlatısının yanında Hauser'in çoğunun İngilizce çevirisi olmayan referanslarla dolu karmaşık ve çok katmanlı metni, Jonathan Harris'in deyimiyile “papatyalı bir tepecikte gezinti yapmaya” karşılık “edebi bir Everest’e tüketici bir tırmanış”a benziyordu.⁷

Sanatın Toplumsal Tarihi'ne gelen ilk eleştirilerden biri, Gombrich'tendi. Gombrich, *Art Bulletin*'in Mart 1953'teki sayısında Hauser'in sanat tarihine hatalı yaklaşımını ve diyalektik materyalizmini hedef almıştı.⁸ Gombrich, *Sanatın Öyküsü*'nde sanatın değil, sadece sanatçıların olduğunu ilan ederken de belli olduğu üzere, sanatçı merkezli bir sanat tarihi anlayışının savunucusuydu ve toplumsal unsurların etkisinin farkında olsa da, sanat tarihinin akışının toplumsal ve ekonomik koşullarla belirlendiğine inanmıyordu.⁹ Bu bağlamda temel ilkeler etrafında dönen üsluplara dayalı, sanatçılardan bağımsız bir sanat tarihi anlayışını, dolayısıyla da sanatın toplumsal tarihini reddediyordu.

Aslında Gombrich'in sanata dair toplumsal teorileri gibi, Hauser'e yönelik eleştirisi de dönemin Soğuk Savaş ortamından etkilenmişti. *Sanatın Toplumsal Tarihi* basıldıktan hemen sonra, İngiltere ve ABD'de 1960'lara ve Yeni Sol adlı hareketin doğuşuna dek, siyasal ve entelektüel Marksizm'e yönelik olumsuz bir yaklaşıma maruz kaldı. 1980'lerin ortalarında Marksizm'in sonraki bir versiyonu, 1930'lardan beri Batı Avrupa ve ABD'de kaybettiği itibara karşılık yeniden entelektüel saygınlık kazandığında ise kitap bu sefer de “büyük ölçüde sorgulamadan bıraktığı ‘sanat’ kategorisine olan gözü kapalı güveni ile çalışma konusundaki ortodoks seçimleri yüzünden” hoş karşılanmadı.¹⁰ Hauser, kitabındaki eser seçiminde aslında son derece geleneksel bir yaklaşıma sahipti. Anlatısı nadiren illüstrasyonlarla örneklendirilmişti ve metin içerisinde bu resimlere özel referanslar yoktu. Ama en önemlisi *Sanatın Toplumsal Tarihi*'nde eserin amacını ve metodolojisini açıklayan bir önsöz yoktu.

1980'lerin ortasında Yeni Sanat Tarihi ortaya çıktığında Hauser bu sefer başka nedenlerden ötürü eleştirildi; zira sanat tarihinde feminist yaklaşımların ağırlık kazanmasından sonra Hauser'in çalışmasında sanatçı olarak kadınların varlığı ya da yokluğunun tartışılmamış olması göze batıyordu. Aynı şekilde kitap, sanat üretiminde ırk, etnisite ve cinsel yönelim gibi faktörlere de değinmiyordu.

Peki *Sanatın Toplumsal Tarihi*'ni bugün hâlâ okunmaya değer kılan şey nedir?

Hauser, kitabının merkezine yerleştiği sanat ve temsil ilişkisini, geniş bir tarihsel ve toplumsal koşullar çerçevesinde inceler. Temel varsayımına göre sanat tarihinde natüralist (ya da realist) temsil şekilleri ya da stereotip ve soyut üsluplara meyilli formalist (yani biçimci) eğilimler arasında bir gerilim vardır. Hauser'e göre bu çelişkinin sosyolojik temelleri, Batı uygarlığının kendisi kadar eskidir. Vurguladığı bu dualizmle Hauser, bu ikili unsurların toplumsal tarihin perspektifinden incelemeye başladığında

7 Hauser, 2022, 14-15.

8 Gombrich, 1953, 80

9 Gombrich, 1997, 15.

10 Hauser, 2022, 14.

sanatsal alanda sınırlı kalmadığını gösterir. O yüzden Hauser, sanat kavramının kendisinin de bir entellektüelleştirme ve rasyonalizasyon sürecinden doğduğunu iddia eder ki, bu dünya görüşü zirveye Alman idealizmi ve onun estetik muadili formalizmle çıkmıştır. Nitekim idealizm ve formalizm ciltler boyunca *Sanatın Toplumsal Tarihi*’nin temel eleştirisi konularından biridir.

Hauser’in çalışması, artıları ve eksileriyle iddialı bir dünya ve fikirler tarihi, insanın toplumsal gelişiminin tarihidir. Hauser’in incelenmeye değer bulduğu sanat eserleri konvansiyonel ve bunların kitap içindeki görselleri sınırlı olabilir; ama çalışma başka bir açıdan da hayli kapsamlı ve çeşitlidir. *Edebiyat* ifadesi kitabın başlığından çıkarılsa da, okur seride ilerledikçe Hauser’in araştırmasının derinliği ve verdiği edebi örneklerin zenginliğiyle karşı karşıya kalır. Ayrıca yazar Gombrich’in iddia ettiği kadar körü körüne Marksist de değildir. Özellikle son ciltte Hauser’in konuyu ele alış şekli sözümona Marksist yöntemiyle çelişir.

Sanatın Toplumsal Tarihi, bize sanat ve sanatın tarihi hakkında bilgi verdiği kadar, Hauser’in kendi entelektüel ve sınıfsal yapısı, dahası yazıldığı dönem ve bu dönemde sanatın ve sanat tarihinin algılanış biçimi hakkında da bilgi verir, okura sanat tarihi disiplininin güncel durumunu değerlendirme fırsatı tanır.

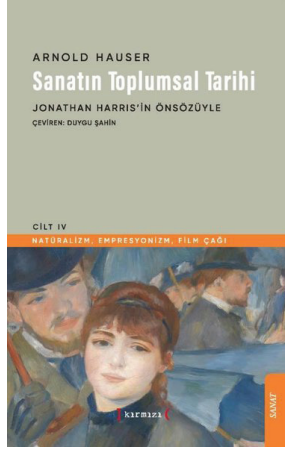
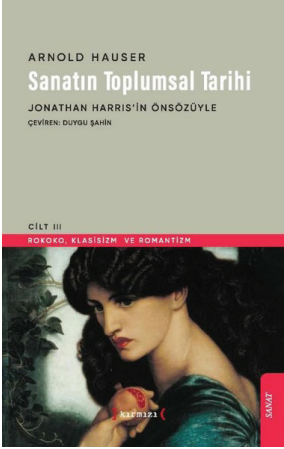
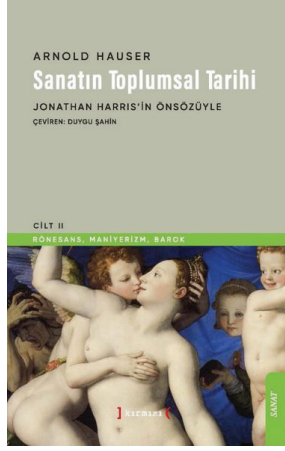
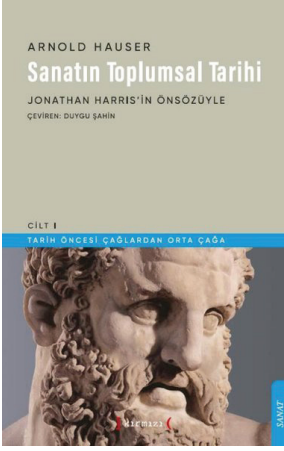
“Tarihsel araştırmanın başka ne gibi bir amacı olabilir ki?” diye sorar Hauser. “İçinde bulunduğumuz bu çağda nasıl yaşabiliriz, insan bu çağda nasıl yaşamalı?”¹¹ Hauser’e göre günümüzü şu an olduğu gibi yapan, bizi olduğumuz kişiler yapan şey tarihtir; sanatın, toplumsal örgütlenmenin ve genel olarak değişimin tarihidir.

Sanatın Toplumsal Tarihi: Bir Çevirinin Hikayesi

Sanatın Toplumsal Tarihi Hauser’in ilk büyük çaplı çalışmasıydı ve 1951’de basıldığında Hauser elli dokuz yaşındaydı, o dönem İngiltere’deki akademik çevrelerde tanınmış bir entelektüel değildi. Çalışma Routledge & Kegan Paul’dan iki cilt halinde, 1022 sayfa olarak yayımlandı. Sanatın, Tarih Öncesi dönemdeki ortaya çıkışından, Hauser’in yaşadığı dönem olan “Film Çağı”na kadarki gelişimini inceliyordu. Hauser’in Almanca yazdığı kitabın asıl başlığı *Sozialgeschichte der Kunst und Literatur*, yani *Sanatın ve Edebiyatın Toplumsal Tarihi* idi, ama Stanley Godman’ın İngilizce çevirisinde yayınının adı kısaltması, Hauser’in edebiyata olan ilgisinin gölgede kalmasına neden oldu.

Hauser’in kitabı ilk yayımlandığından bu yana sık sık yeniden basıldı ve on yedi dile çevrildi. 1962’deki ikinci baskı ilk kez İngilizce dört ciltlik seri halinde çıktı ve bundan sonra da yeniden baskıların devamı geldi. Kitabın Danca çevirmeni Mihail Darsen’in Hauser’le yaptığı görüşmeye bakılacak olursa, yazar çalışmasını yayımlatmayı çok istediği için orijinal sözleşmede kendisi için çok da tatmin edici olmayan koşulların altına imza atmıştı. Larsen, Hauser’in Almanca baskılar dahil olmak üzere sonraki baskılarda söz sahibi olmadığını, editörlerin düzeltme taleplerini dikkate almamaları nedeniyle yayıncılık dünyasına kızgın olduğunu aktarmakta. Buna göre Hauser sonraki baskılarda çeviri ve illüstrasyon sorunlarına odaklanmış, İngilizce baskıda bazı önemli örneklerin gör-

11 Hauser, 2022, 63-64.

sellerinin atlandığına, Almanca versiyonda ise hiç illüstrasyon olmadığına, ayrıca İngilizce baskılarda bazı önemli çeviri hataların olduğuna dikkat çekmiştir.¹²

Sanatın Toplumsal Tarihi'nin Türkiye'deki macerası ise 1984'te başladı. Kitap, Yıldız Gölönü çevirisiyle Remzi Kitabevi'nden *Sanatın Toplumsal Tarihi: Rokoko, Klasisizm, Romantizm, Naturalizm, Empresyonizm ve Film Çağı* başlığıyla tek cilt ve 438 sayfa olarak çıktı ve 1990'lı yıllarda yeniden baskısı oldu.¹³ Adından da anlaşılacağı üzere bu çeviride Hauser'in çalışmasında ele aldığı Rokoko öncesi dönemler eksikti. 2006'da çalışma bu sefer de Deniz Kitabevi'nden, Yıldız Gölönü çevirisinin gözden geçirilmiş versiyonuyla ve yine eksik şekilde, 440 sayfa olarak basıldı.¹⁴

Hauser'in bu başlıca eseri, Türk okuruyla şimdi ilk kez eksiksiz olarak buluşuyor.

Cevat Çapan'ın önerisi üzerine *Sanatın Toplumsal Tarihi*, Routledge İngilizce baskısı temel alınarak Duygu Şahin tarafından Türkçeye çevrildi. Çeviride kullanılan metin, Jonathan Harris'in 1999'da her cilt için ayrı ve tüm kitap için genel bir önsöz yazdığı özel bir baskıydı ve *Sanatın Toplumsal Tarihi 1: Tarih Öncesi Çağlardan Orta Çağa; Sanatın Toplumsal Tarihi 2: Rönesans, Maniyerizm, Barok; Sanatın Toplumsal Tarihi 3: Rokoko, Klasisizm ve Romantizm; Sanatın Toplumsal Tarihi 4: Natüralizm, Empresyonizm, Film Çağı* başlıklarıyla dört cilt halinde ve Jonathan Harris'in önsözleriyle birlikte yayımlandı.¹⁵ Kitabın Türkçedeki bu yeni serüveni 2015'te başladı, ancak ekonomik sıkıntılardan ötürü ilk cilt 2021'de, diğer ciltler ise ancak 2022'de okurlarla buluşabildi.

12 Larsen, 2005, 17.

13 Hauser, 1984.

14 Hauser, 2006.

15 Hauser, 2021, 2022.

KAYNAKÇA

- Berryman, Jerry (2017), Gombrich's critique of Hauser's Social History of Art, *History of European Ideas*, 43(5), 494-506.
- Gombrich, Ernst (1997), *Sanatın Öyküsü* (Çev. Erol Erduran-Ömer Erduran). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gombrich, Ernst (1953), The Social History of Art by Arnold Hauser, *The Art Bulletin*, 35(1), s.79-84.
- Hauser, Arnold (1984), *Sanatın Toplumsal Tarihi: Rokoko, Klasisizm ve Romantizm, Natüralizm, Empresyonizm ve Film Çağı* (Çev. Yıldız Gölönü, çeviriyi gönden geçirerek yayına hazırlayan Beliz Gülbilmez). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hauser, Arnold (2006), *Sanatın Toplumsal Tarihi: Rokoko, Klasisizm ve Romantizm, Natüralizm, Empresyonizm ve Film Çağı* (Çev. Yıldız Gölönü). İstanbul: Deniz Kitabevi.
- Hauser, Arnold (2021), *Sanatın Toplumsal Tarihi 1: Tarih Öncesi Çağlardan Orta Çağa* (Çev. Duygu Şahin). İstanbul: Kırmızı Yayınevi.
- Hauser, Arnold (2022), *Sanatın Toplumsal Tarihi 2: Rönesans, Maniyerizm, Barok* (Çev. Duygu Şahin). İstanbul: Kırmızı Yayınevi.
- Hauser, Arnold (2022), *Sanatın Toplumsal Tarihi 3: Rokoko, Klasisizm ve Romantizm* (Çev. Duygu Şahin). İstanbul: Kırmızı Yayınevi.
- Hauser, Arnold (2022), *Sanatın Toplumsal Tarihi 4: Natüralizm, Empresyonizm, Film Çağı* (Çev. Duygu Şahin). İstanbul: Kırmızı Yayınevi.
- Larsen, Mihail (2005), *Arnold Hauser: A Biography*. Roskilde: PublisherRoskilde Universitet.

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi | *Ege University, Faculty of Letters*
Sanat Tarihi Dergisi | ***Journal of Art History***
ISSN 1300-5707 | e-ISSN 2636-8064
Cilt: 31, Sayı: 2, Ekim 2022 | *Volume: 31, Issue: 2, October 2022*

Sahibi (Owner): Ege Üniv. Edebiyat Fak. adına Dekan (On behalf of Ege Univ. Faculty of Letters, Dean): Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ ♦ Yazı İşleri Müdürü (Managing Director): Doç. Dr. Hasan UÇAR ♦ Editörler (Editors): Dr. Ender ÖZBAY, Prof. Dr. İnci KUYULU ERSOY ♦ Yayın Kurulu (Editorial Board): Prof. Dr. Semra DAŞÇI, Doç. Dr. Lale DOĞER, Doç. Dr. Sevinç GÖK İPEKÇİOĞLU ♦ İngilizce Editörü (English Language Editor): Dr. Öğr. Üyesi Elvan KARAMAN MEZ ♦ Sekreteryaya - Grafik Tasarım/Mizampaj - Teknik İşler - Strateji - Süreç Yönetimi (Secretariat - Graphic Design/page layout - Technical works - Strategy - process management): Ender ÖZBAY

[İnternet Sayfası \(Açık Erisim\)](#) | [İnternet Page \(Open Access\)](#)

DergiPark
AKADEMİK
<https://dergipark.org.tr/std>

Sanat Tarihi Dergisi hakemli, bilimsel bir dergidir; Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.

Journal of Art History is a peer-reviewed, scholarly, periodical journal published biannually, in April and October.

